

Poznámky k deklinacím – opakování

Latinská substantiva jsou rozdělena do pěti deklinací.

O zařazení do příslušné deklinace rozhoduje koncovka genitivu singuláru, která je:

u 1. deklinace **-ae**

u 2. deklinace **-ī**

u 3. deklinace **-is**

u 4. deklinace **-ūs**

u 5. deklinace **-eī nebo -ēī**

Skloňování - ke kmenu substantiva připojí pádové koncovky. Kmen substantiva se nejnadhěji získá, jestliže se od tvaru genitivu singuláru oddělí pádová koncovka. Genitiv singuláru musí být proto vždy ve slovníku uveden. Někdy je označen jen koncovkou (dominus, -ī). Jindy, dochází-li k hláskovým změnám nebo jestliže tvar genitivu je širší než tvar nominativu, uvedené zakončení ve slovníku je delší než koncovka (magister, -trī; leō, -ōnis); v krajních případech, zvláště u 3. deklinace, je tvar uveden celý. Za genitivem se pak zkratkou uvádí rod substantiva.

Latina má šest pádů, které vyjma 6. pádu, odpovídají českým. Ptáme se na ně týmiž pádovými otázkami. Latinský šestý pád odpovídá českému sedmému pádu. Ptáme se na něj proto pádovými otázkami *kým, čím*. Český šestý pád je pouze předložkový, proto se překládá do latiny podle vazby latinských předložek.

DRUHÁ DEKLINACE SUBSTANTIV

- řadí se do ní substantiva maskulina (koncovka nom. sg. **-us, -er**), neutra (koncovka **-um**)

- substantiva s koncovkou **-us, -i** jsou **většinou maskulina**, ale **existují výjimky feminina: názvy bytostí ženských, stromů, zemí, ostrovů, měst:**

laurus, i, **f.** – vavřín (laureát)

populus, i, **f.** – topol X populus, i, m – lid, národ

Aegyptus, i, **f.** – Egypt

Corinthus, i, **f.** – Korint

Rhodus, i, **f.** – Rhodos

Určení		2. deklinace	
	Servus, -ī, m.	Puer, puerī, m. / ager, gri, m.	Verbum, -ī, n.
singulár			
nominativ	serv- us	puer	verb- um
genitiv	serv- ī	puer- ī	verb- ī
dativ	serv- ō	puer- ō	verb- ō
akuzativ	serv- um	puer- um	verb- um
vokativ	serv- e	puer	verb- um
ablativ	serv- ō	puer- ō	verb- ō
plurál			
nominativ	serv- ī	puer- ī	verb- a
genitiv	serv- ōrum	puer- ōrum	verb- ōrum
dativ	serv- īs	puer- īs	verb- īs
akuzativ	serv- ōs	puer- ōs	verb- a
vokativ	serv- ī	puer- ī	verb- a
ablativ	serv- īs	puer- īs	verb- īs

Poznámky ke druhé deklinaci:

1. Pro feminina a maskulina platí, že vokativ je stejný jako nominativ, jedinou výjimkou jsou substantiva 2. deklinace zakončená v nominativu singuláru na **-us** (vzor servus) – **serve!**
2. Pro **neutra** platí, že **nominativ, akuzativ a vokativ jsou vždy stejné v sg., v pl.**
3. Pro všechna substantiva platí, že **dativ a ablativ jsou v plurálu vždy stejné.**
4. Podle vzorů servus, puer, ager, verbum se skloňují i mužské a střední tvary adjektiv (přídavných jmen) a přivlastňovacích zájmen zakončených v nominativu ženského rodu na **-a**:

Př.: servus bonus – dobrý otrok verbum bonum – dobré slovo

- viz skripta str. 16 – výklad, str. 18-19 – cvičení, str. 20 – slovní zásoba

Odchyly od koncovek vzorů

- Vlastní jména zakončená v nominativu singuláru na *-ius* a substantiva *filius* a *genius* mají ve vokativu singuláru koncovku *-ī* (namísto pravidelné koncovky *-ie*), např. *Vergilī!*, *Horātī!*, *fīlī!*. (Tutéž koncovku vokativu má rovněž přivlastňovací zájmeno *meus: mī!*)

Vazby místních jmen

Vlastní jména měst a malých ostrovů **se nepojí s předložkami**; směr či polohu vyjadřují **prostými pády**.

směr „kam“

Pojí se s **akuzativem**

Příklad: *Carthāginem, Dēlum, Athēnās venērunt*. (Přišli do Karthága, na Délos, do Athén.)

směr „odkud“

Pojí se s **ablativem**

Příklad: *Carthāgine, Dēlō, Athēnīs revertit*. (Vrátil se z Karthága, z Délu, z Athén.)

poloha „kde“

U jmen v singuláru 1. a 2. deklinace se uplatňuje genitiv, u ostatních názvů zase ablativ.

Příklad s genitivem: *Dēlī et Rōmae habitant*.. (Bydlí na Délu a v Římě.)

Příklad s ablativem: *Carthāgine et Athēnīs habitant*. (Bydlí v Karthágu a Aténách.)

Rozšiřující slovní zásoba pro historiky:

episcopus, i, m. – biskup

plebanus, i, m. – plebán, farář

rusticus, i, m. – rolník, sedlák

vicinus, i, m. – soused

castrum, i, n. – hrad

testamentum, i, n. – závěť

privilegium, i, n. – privilegium, výsada

dictus, a, um, – řečený

cultus, a, um – obděláný

scriptus, a, um – napsaný, písemný

Littera scripta manet. – Co je psáno, to je dáno.